

ساختارهای سازمانی و چگونگی تأثیر آنها بر کتابخانه

سخنرانی ریشارد پیره، کتابدار کتابخانه پارلمانی کانادا
دانشگاه هامبولت، آگوست ۲۰۰۳ (بخش پارلمانی کنفرانس ایفلا)
ترجمه: دکتر فریدون آزاده تفرشی

مقدمه:

یازده سال پیش در سال ۱۹۹۲ بخش خدمات پژوهشی و کتابخانه‌ای پارلمان، بررسی و تحقیقی را با عنوان: جایگاه کتابخانه در ساختار اجرایی پارلمان شروع کرد. این بررسی نتیجه فعالیت ارنست کوهل (Ernest Kohl) رئیس بخش یان ماتسون (Ian Matheson) از کشور نیوزلند و اریک اسپایسر (Erik Spicer) از کانادا بود.

در این گزارش اریک اسپایسر اشاره دارد که: «در هر دو کشور کتابدار پارلمانی به طور مستقیم برای نمایندگان و رؤسای هر دو مجلس ملی و سنا مسئولیت دارد. در دو مورد کتابدار پارلمانی به طور مستقیم برای نماینده مجلس مسئولیت دارد. و در تمامی موارد کتابدار در برابر کارکنان عالی رتبه و کمیته‌های مجلس باید همکاری فعال داشته باشد. و در ۸ مورد برای کارکنان و منشی‌ها به طور عمومی باید همکاری داشته باشد. و هم چنین در برابر تقاضاهای سایر کارکنان از جمله مدیر خدمات قانون گذاری، مدیر بخش اجرایی و اداری، مدیر بخش اطلاع‌رسانی، خدمات عمومی پارلمانی، و مدیران کمیته‌های کتابخانه و کمیته‌های دیگر پاسخگو و مسئول است. نمونه‌ها و طرح‌های مرتبط با این گزارش در دهه اخیر تغییری نکرد و کتابدار بخش پارلمانی و قانون گذاری به ارائه خدمات و گزارش خود به نمایندگان، کارکنان، مدیران عالی رتبه و سایر مدیران پارلمانی و قانون گذاری ادامه داد.»

فن آوری اطلاعات (IT)

به هر حال، فن آوری اطلاعاتی جایگاه خود را در فعالیت‌های پارلمانی و قانون گذاری باز کرده و هم

متقاضیان و استفاده‌کنندگان پارلمانی است. بسیاری از فهرست‌های پیوسته، علاوه بر الکترونیکی کردن انتشارات و مرتبط شدن (link) با اسناد و مدارک الکترونیکی، در حال شکل‌گیری و تکامل به سمت ارائه پایگاه‌های اطلاعاتی تمام متن از منابع خود می‌باشند.

بعلاوه، شکی نیست که فن آوری اطلاعات (IT) نه تنها بر فعالیت کتابخانه‌ها بلکه بر فعالیت‌های پارلمان و قانون گذاری نیز تأثیر گذار بوده است و به شکل قابل توجه و بسیار زیادی در ساختار سازمانی نیز جای خود را باز کرده است.

در پنج سال گذشته، مفهوم سازمانی براساس دانش، در پارلمان‌ها و مجامع قانون گذاری ظهور پیدا کرده است و کتابخانه تنها ابزاری است که در تحقق این مفهوم کاربرد داشته است.

همان طور که ال. تام (L.W.H. Tam) و الف. روبرتسون (A.A. Robertson) بیان داشته‌اند که: «در تغییرات سازمان، مدیریت به صورت گروهی رهبری می‌شود، تا آنجا که کارکنان، برخلاف موقعیت قبلی، با ارائه نظرات تأثیر بسیار زیادی بر تصمیمات سازمانی خواهند داشت. در صورتی که این گونه فعالیت‌ها بیشتر توسط مدیران سطوح بالای سازمان صورت می‌گرفت.» آینده کتابخانه‌های پارلمانی مجازی براساس چهار عنصر اصلی و یا چهار رکن استوار خواهد بود. این ارکان دربرگیرنده: اطلاعات الکترونیکی، سیستم‌های اطلاع‌رسانی، دانش (کارکنان و متخصصان) و در نهایت مجموعه‌های منابع چاپی است.

بخش اطلاع‌رسانی الکترونیکی به عنوان یک واحد برجسته و مهم از طریق اینترنت و شبکه‌های گسترده جهانی (web) و تعداد زیادی از کتابها و اسناد الکترونیکی، همچنان به رشد خود ادامه می‌دهد. سیستم‌های اطلاع‌رسانی و موتورهای کاوش، ابزارهایی خواهند بود که اطلاع‌رسانی الکترونیکی را دسترس پذیر می‌کنند. یکی از پیشرفت‌های اخیر، فن آوری (simplified interfaces) است که با استفاده از موتورهای کاوش، دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی متنوع را در شبکه جهانی اینترنت امکان پذیر می‌کند. در کتابخانه‌های سنتی، کتابداران، تحلیل‌گران اطلاعاتی و تکنسین‌ها به عنوان ابزار و واسطه‌هایی، دسترسی

چنین فعالیت‌های کتابخانه و ساختار سازمانی این گونه مراکز تحت تأثیر فن آوری اطلاعات قرار گرفته است.

از آن جا که در بررسی موردنظر، همه کتابخانه‌های پارلمانی و قانون گذاری موظف به نوآوری بیشتر، دگرگونی و تغییر و هم چنین بهبود خدمات به نمایندگان و کارکنان شده‌اند، شاید مهندسی مجدد در سازمان و عمومیت دادن آن توسط مدیران، بحثی فراگیر باشد. یکی از تأثیرهای مهندسی مجدد، نگاهی دوباره به ساختارهای سازمانی از جمله کتابخانه‌ها است. این نگرش و تمایل برای مهندسی مجدد، محرک و عاملی برای ایجاد زمینه‌های لازم در تغییر ساختارهای سازمانی می‌باشد؛ همچنان که بلوس (Bloss) و لانیر (Lanier) یادآوری می‌کنند:

«تغییرات سازمانی در کتابخانه و خدمات اطلاع‌رسانی، دربرگیرنده یک حرکت و تغییر از سلسله مراتب درختی و عمودی سازمان به یک ساختار ماتریسی از طریق گسترده کردن سازمان، برداشتن لایه‌های مدیریتی در سازمان (به خصوص نظارت‌های زائد و اضافی و مدیریت‌های سطح میانی)، شکل دادن به کمیته‌ها، کارهای گروهی و توسعه فعالیت‌ها و ارتباطات گروهی و بین بخشی است.»

دسترسی به اطلاعات الکترونیکی

اگر گرایش و تلاش کتابخانه‌های قانون گذاری و پارلمانی در خلال دهه ۱۹۸۰، توسعه فهرست‌های کامپیوتری و پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته (online) بود، امروزه نگرش و تمایل جدید به استفاده از اینترنت و شبکه‌های گسترده جهانی (web) برای دسترسی و اشاعه اطلاعات الکترونیکی برای

به اطلاعات را تدارک و فراهم می‌کردند و نقش آنها بیشتر مبتنی بر دانش محوری بود. اما در آینده، ارتباط بین نمایندگان پارلمان و کارکنان کتابخانه در دریافت و خدمات اطلاع‌رسانی، حضور بی‌واسطه خواهد بود و کارکنان، واسطه خدمت‌رسانی با نمایندگان نخواهند بود. و فاصله‌ها برداشته می‌شود.

تفکر جمعی و گروهی از طریق مشخص شدن قلمروها و حوزه‌های فعالیت و موضوع‌بندی و استاندارد شدن آنها، دسترسی به منابع و اطلاعات الکترونیکی موثق و معتبر را تأمین خواهد کرد.

این رهیافت و نزدیکی امکان توسعه و پیشرفت مهارت‌ها و تخصص‌های ویژه و مرتبط با اطلاع‌رسانی الکترونیکی را موجب خواهد شد. کارکنان کتابخانه به عنوان بخش اصلی و حقیقی سازمان، کتابخانه پارلمانی مجازی را تشکیل خواهند داد.

حفاظت و نگهداری

در حالی که تعدادی از متفکران آینده‌نگر اعتقاد دارند که کتابخانه مجازی نیازی به ذخیره فضا برای منابع چاپی ندارد، من معتقدم که حداقل برای ۲۰ سال آینده مجموعه‌های زیاد و عظیمی از کتاب‌ها و سایر منابع و اسناد چاپی وجود خواهند داشت. اگرچه واقعیت این است که با گسترش و رشد منابع و مجموعه‌های الکترونیکی و کتابخانه‌های مجازی، تمایل به داشتن مجموعه‌های بزرگ چاپی رو به کاهش خواهد رفت؛ در کتابخانه‌های پارلمانی و قانون‌گذاری، به ویژه و به طور محسوس مسئولیت و نیاز برای حفظ و نگهداری و آرشیو کردن نسخه‌های اصلی اسناد پارلمانی و دیگر اسناد مهم برای سالهای متمادی، اما نه برای همیشه، باقی خواهند ماند.

این چهار رکن به عنوان عناصر و ستون‌های اصلی، بیش از پیش جایگاه خود را در ساختار سازمانی کتابخانه‌های پارلمانی و قانون‌گذاری و با انعکاس بیشتری پیدا می‌کنند.

نتیجه‌گیری:

در پایان، همان‌طور که جایگاه فن‌آوری اطلاعاتی در کتابخانه‌ها برجسته و آشکار می‌گردد و هم‌چنین کارکنان کتابخانه به کسب چنین دانشی سوق پیدا می‌کنند، کتابخانه‌ها در تغذیه و برآوردن نیازهای مدیریتی در موسسات خود، و خدمات بهتر و مطلوب‌تر به مشتریان پارلمانی، ساختار سازمانی را در این مسیر هدایت خواهند کرد.

با شروع این تغییرات و بحث‌های انجام شده، سوالات زیر را پیشنهاد می‌کنم:

- تغییرات آتی در کتابخانه خود را چگونه می‌بینید؟
- چه راه‌هایی را برای کتابخانه خودتان و برای رسیدن و نائل شدن به چنین دانشی پیش‌بینی می‌کنید؟

- چگونه فن‌آوری اطلاعات بر ساختار سازمانی کتابخانه شما تأثیرگذار خواهد بود (چگونگی تأثیرپذیری کتابخانه از فن‌آوری اطلاعات)

